

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะของผู้หญิงโดยการส่งข้อความสั้นผ่านรายการเล่าข่าวทางโทรทัศน์” เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาการสื่อสารกลับจากผู้รับสาร โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์ปริมาณการมีส่วนร่วมของเพศหญิง รูปแบบและเนื้อหาในการแสดงความคิดเห็นของเพศหญิงทางพื้นที่สาธารณะ ผ่าน SMS ในรายการเล่าข่าวทางโทรทัศน์

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นกรอบในการอ้างอิง ดังนี้

แนวคิด

1. แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ
2. แนวคิดเรื่องเพศ
3. แนวความคิดภาษากับเพศ
4. แนวคิดเรื่องอำนาจ และทฤษฎีสตรีนิยมแนววิพากษ์ ว่าด้วยเรื่องอำนาจ
5. แนวคิดการวิเคราะห์กระบวนการปฏิสัมพันธ์

ทฤษฎี

1. ทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อสารเป็นตัวกำหนด (Communication Technology Determinism)
2. ทฤษฎีการสื่อสารมวลชนแนวสตรีนิยม

งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด

1. แนวคิดเรื่อง พื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)

Jürgen Habermas ผู้ให้กำเนิดด้านแนวคิดพื้นที่สาธารณะ เป็นสมาชิกคนที่ 3 ของสำนัก Frankfurt ซึ่งเป็นกลุ่มปัญญาชนที่สนใจการวิพากษ์วิจารณ์ระบบ โดยได้แนวคิดมาจากปัญญาชนยุโรปในศตวรรษที่ 19 ซึ่งมีทัศนะพื้นฐานว่ามนุษย์นั้นมีการพัฒนาจาก “ความรู้เหตุผล” ไปสู่ “ความมีเหตุผล” แต่หลังจากเกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของชาวยิวจากลัทธินาซี ทำให้นักคิดสำนัก Frankfurt คนอื่นหันหลังให้กับความมีเหตุผลของมนุษย์และหันไปหามิติด้านอารมณ์และสุนทรียะแทน แต่ Habermas ยังไม่ยอมที่จะหันหลังกลับและมีความเชื่อว่า ความ มีเหตุผลของมนุษยชาติยังเดินไปไม่ถึงจุดหมาย จึงจำเป็นต้องมุ่งหน้าเดินทางต่อไปและการฝึกให้มนุษย์มี “การใช้เหตุผลอย่างแท้จริง” นั้น ต้องมี “พื้นที่สาธารณะ” เป็นสนามฝึก (กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน, 2551: 350-352)

ทั้งนี้ Habermas ได้ให้ความหมายของพื้นที่สาธารณะว่า ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือคำว่า พื้นที่และสาธารณะ เป็นการผสมคำระหว่าง “พื้นที่” ซึ่งหมายถึง อาณาบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่งหรือเวทีและ “สาธารณะ” หมายถึง ผลประโยชน์ของคนหมู่มาก ดังนั้น พื้นที่สาธารณะจึงหมายถึงพื้นที่ที่บุคคลเข้าไปโดยมีสถานะเป็นผู้ทำการ (actor) และมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคในการตัดสินใจ โดยผ่านกระบวนการโต้แย้งเชิงเหตุผลเชิงการสื่อสาร (communication nationality) เพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุดร่วมกัน อนึ่ง Habermas มีความเห็นว่าอำนาจไม่เท่าเทียมกันทางสังคมก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างไม่จบสิ้น แนวทางการแก้ไขคือระบบการสื่อสารแบบเปิด (open communication) หรือพื้นที่สาธารณะที่จะช่วยสร้างสมดุลให้เกิดการกระจายอำนาจไปยังทุกๆ ส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ Habermas ให้ความสำคัญต่อบทบาทของสื่อมวลชนในการเป็นศูนย์กลางของการสร้างพื้นที่สาธารณะ กล่าวคือประชาชนจะนำข่าวสารที่ได้รับจากสื่อมวลชนมาเป็นประเด็นพูดคุย และนำไปสู่การสร้างพื้นที่ต่อสู้ทางการเมืองในที่สุด (กาญจนา แก้วเทพ, 2543: 174; กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน, 2551: 373-374)

Habermas ได้ทำการแยกประเด็นสำคัญในการศึกษาเรื่องพื้นที่สาธารณะ ดังนี้
(กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน, 2551: 377-378)

- ผู้มีสิทธิ์เข้าถึงพื้นที่สาธารณะ : ใครเป็นผู้มีอำนาจในการใช้พื้นที่
- สถานที่ : พื้นที่ไหนที่ใช้ในการกระทำ
- การกระทำ : กลุ่มคนที่เข้าถึงพื้นที่ที่มีการปฏิบัติอย่างไร
- เป้าหมาย : การกระทำมีจุดมุ่งหมายเพื่อสิ่งใด
- หน้าที่ของพื้นที่สาธารณะ : ดำเนินการอย่างไร
- การสื่อสาร : ใช้วิธีการสื่อสารใดในพื้นที่นั้น

ซึ่งในประเด็นนี้จะมีประโยชน์อย่างมากและผู้วิจัยจะนำประเด็นสำคัญเหล่านี้มาศึกษาพื้นที่สาธารณะในรายการเล่าข่าวทั่วไปและรายการเล่าข่าวสำหรับสตรี เพราะการแยกตามประเด็นจะทำให้เราเข้าใจบทบาทของพื้นที่สาธารณะต่างๆมากขึ้น และเห็นถึงสถานภาพและอำนาจของเพศหญิงในรายการเล่าข่าวทั่วไปและรายการเล่าข่าวสำหรับสตรีได้

สำหรับพัฒนาการของพื้นที่สาธารณะนั้น Habermas สรุปคร่าวๆได้ 3 ยุคสมัย คือ
(กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน, 2551: 376-380)

- 1) ยุคสังคมนิยม ซึ่งพื้นที่สาธารณะนั้นจะเป็นของกษัตริย์หรือเจ้าขุนมูลนายที่อยู่ในวัง และเป็นการสื่อสารทางเดียว คือจากบนลงล่างหรือจากส่วนกลาง ซึ่งเป็นการผูกขาดทางอำนาจไว้ที่คนกลุ่มเดียว
- 2) ยุคศตวรรษที่ 17-18 การเกิดของกลุ่มชนชั้นกลางซึ่งเป็นกลุ่มพ่อค้า (ชนชั้นกระฎุมพี) ที่เริ่มมีฐานะดีขึ้น และได้รับการศึกษา มักสนทนาพบปะกันที่ร้านกาแฟ ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ทั้งนี้ ชนชั้นกระฎุมพีได้ใช้เวทีหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นเครื่องมือสร้างพื้นที่สาธารณะด้วยการระดมความคิดเห็นของคนหมู่มาก เพื่อนำไปต่อรองกับกษัตริย์

- 3) ยุคศตวรรษที่ 19-20 เกิดการเฟื่องฟูของสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ทำให้บทบาทของสื่อมวลชนในการสร้างพื้นที่สาธารณะได้ลดบทบาทลง ทั้งนี้เนื่องจากธรรมชาติของสื่อที่เป็นลักษณะการสื่อสารทางเดียว (one way communication) และ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภคสื่อที่มีลักษณะความเป็นส่วนตัวมากขึ้น ทำให้ขาดโอกาสที่จะได้ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์หรือเปิดอภิปราย อันเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของพื้นที่สาธารณะ

จากข้างต้นพบว่า ในประวัติศาสตร์เริ่มต้นกลุ่มที่เข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้นั้นเป็นเพศชายเท่านั้นไม่ว่าจะเป็นชนชั้นกษัตริย์ในยุคสังคมศักดินา หรือชนชั้นกระฎุมพีในยุคศตวรรษที่ 17-18 ทำให้นักสตรีนิยมออกมาโจมตีว่า สิ่งที่ยาเบอร์มาสบอกว่าเป็นการเปิดให้ทุกคนเข้ามาได้ แต่หากมองย้อนกลับไปในทางประวัติศาสตร์ของการเกิดขึ้นของปริมนทลสาธารณะแล้ว จะพบว่า ปริมนทลสาธารณะนั้นเกิดจากความต้องการของชนชั้นกลางหรือพวกกระฎุมพี ซึ่งย่อมมีการกันคนอื่นไม่ให้เข้ามา ตัวอย่างที่สำคัญคือ การกันผู้หญิงออกไปจากปริมนทลสาธารณะที่สร้างขึ้นมา (มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน, 2002: <http://www.midnightuniv.org/midculture44/newpage5html>)

สาเหตุที่ผู้หญิงไม่ได้มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวในพื้นที่สาธารณะนั้น เพราะแนวคิดเรื่องการแบ่งงานที่กำหนดให้ผู้หญิงซึ่งเป็นผู้ที่ตั้งครุภักดิ์ จึงควรทำหน้าที่เลี้ยงลูกอยู่ที่บ้านและต่อเนื่องสู่การดูแลทุกอย่างภายในบ้านไปโดยปริยาย ในขณะที่ผู้ชายเป็นผู้เข้มแข็ง มีเหตุมีผล จึงเหมาะกับการดูแล รับผิดชอบทุกอย่างที่อยู่นอกบ้าน ทั้งนี้ไม่ว่าสังคมใดๆ การจัดวางเพศมีลักษณะเหมือนกัน กล่าวคือ ผู้หญิงเป็นผู้ที่อยู่ในบ้าน ในขณะที่ผู้ชายเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะ “Women’s place is at home, Man’s place is Public” (กาญจนา แก้วเทพ, 2543: 106-10, 2549: 572) ซึ่งเป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้ผู้ชายได้ใช้อำนาจและเป็นช่องทางในการเอาไรต์เอาเปรียบผู้หญิงในสังคมชายเป็นใหญ่ อีกทั้งการแบ่งแยกบทบาทผู้หญิงออกจากโลกสาธารณะ ทำให้ผู้หญิงถูกจำกัดเฉพาะบทบาทความเป็นแม่เลี้ยงลูกและผู้หญิงทำงานบ้านเท่านั้นและไม่ทันโลกภายนอก

ดังนั้น การที่โลกของผู้หญิงถูกจำกัดให้อยู่ในบ้านเป็นหลัก ทำให้ผู้หญิงไม่มีโอกาสออกจากพื้นที่ในบ้านไปสู่พื้นที่สาธารณะภายนอกบ้าน เนื่องจากงานในบ้านเป็นงานที่ใช้เวลา และไม่มีวันจบสิ้น การจำกัดเช่นนี้ทำให้การจัดการและการตัดสินใจต่อทรัพยากรตกอยู่ในมือของผู้ชายฝ่ายเดียวเท่านั้น ทำให้บทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของผู้หญิงจำกัดอยู่เพียงแค่ฐานะผู้ตามเท่านั้น (ธีรนาถ กาญจนอักษร, 2542: 148)

ปัจจุบันผู้หญิงเริ่มก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะของผู้ชายทั้งในโลกความเป็นจริงและในจินตนาการ ทั้งนี้ ในโลกความเป็นจริงนั้นผู้หญิงก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะโดยการก้าวเข้าสู่การทำงาน แต่การก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะของผู้หญิงนี้ไม่ราบรื่นเท่าใดนัก เพราะผู้หญิงต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยการซึมซับเอาลักษณะแบบผู้ชายมาใช้ เช่น การแต่งกายด้วยการใส่สูทหรือนุ่งกางเกง เพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นพื้นที่ของผู้ชาย ในขณะเดียวกันเมื่อผู้หญิงก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ ฐานะของผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำ (passive) มากกว่าเป็นผู้กระทำ (active) เช่น ผู้หญิงห้ามมองผู้ชายตรงๆ เพราะถือเป็นการให้ท่า ในขณะที่ผู้ชายสามารถจ้องมองผู้หญิงได้เพราะถือเป็นเรื่องปกติ อีกทั้งผู้หญิงมีฐานะของการเป็นผู้ตามหรือฐานะที่ต่ำกว่าชาย สังเกตได้จากโครงสร้างอาชีพที่ผู้ชายจะกระจุกตัวอยู่ในตำแหน่งที่สูง รายได้ดี มีอำนาจ ในขณะที่ผู้หญิงจะรวมตัวอยู่ในตำแหน่งระดับล่าง รายได้น้อย เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา กล่าวคือ อาชีพของผู้หญิงนั้นขึ้นต่อและเป็นมือรองผู้ชาย เช่น ผู้ชายเป็นผู้จัดการ ผู้หญิงเป็นเลขานุการ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543: 103-113)

นอกจากนี้สังคมมีปฏิกิริยาตอบโต้และการต่อต้านการรุกรานของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ เช่น เรื่องการขับรถ โดยมีแนวคิดที่ว่า “ผู้หญิงขับรถไม่ดี ขับรถแย่มาก” ซึ่งเป็นแนวคิดที่สร้างขึ้นเพื่อสกัดกั้นและสร้างความไม่มั่นใจให้กับผู้หญิงในการก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543: 103) จากข้างต้นแสดงให้เห็นถึงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในพื้นที่สาธารณะ โดยผู้หญิงถูกเอารัดเอาเปรียบและการเลือกปฏิบัติที่ทำให้คุณค่าของเพศหญิงด้อยกว่าเพศชาย

การก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะในโลกจินตนาการนั้น เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงศตวรรษที่ 19-20 ซึ่งเกิดการเฟื่องฟูของวิทยุและโทรทัศน์ เพราะมีคุณสมบัติในการเข้าถึงง่าย มาสม่าเสมอไม่ต้องจ่ายเงิน ไม่ต้องใช้ทักษะสูง (ไม่ต้องอ่านออกเขียนได้) และอยู่ภายในบ้าน ทำให้วิทยุและโทรทัศน์ได้รับความนิยมอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้านกับโลกจินตนาการในละคร นอกจากนี้วิทยุ และโทรทัศน์ มีส่วนช่วยให้ผู้หญิงมีการรับรู้โลกภายนอกที่กว้างขึ้น เพราะโทรทัศน์ได้นำโลกสาธารณะในทางจินตนาการเข้าไปสู่โลกส่วนตัว (กาญจนา แก้วเทพ, 2543:112-116) โดยผู้หญิงยังคงอยู่ในบ้านเช่นเดิม แต่รับรู้เรื่องราวของโลกภายนอกมากขึ้น

นอกจากนี้เมื่อรายการเล่าข่าวทางโทรทัศน์ได้เปิดพื้นที่เสรีให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้นภายใต้กฎเกณฑ์การคัดเลือกเนื้อหาตามความเหมาะสมของภาษาในรายการเล่าข่าวทางโทรทัศน์ เพศหญิงซึ่งรับรู้โลกสาธารณะแต่เพียงจินตนาการนั้นจะมีวิธีการแสดงความคิดเห็นผ่านเนื้อหา SMS ในลักษณะอย่างไร โดยผู้วิจัยจะนำการแยกประเด็นการศึกษาพื้นที่สาธารณะมาเป็นต้นแบบในการวิเคราะห์พื้นที่สาธารณะทาง SMS Interactive Media ว่าการใช้พื้นที่ทางสาธารณะรายการเล่าข่าวนั้น เพศหญิงเข้ามามีบทบาทและสถานภาพอย่างไรในการใช้พื้นที่

2. แนวคิดเรื่อง “ เพศ ”

การศึกษาเรื่องเพศนั้น ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (Pat Caplan, 1987: 1-3)

- SEX คือ เพศในเชิงชีววิทยา ได้แก่ เพศหญิงและเพศชาย ซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ อันได้แก่ การมีประจำเดือนของผู้หญิง , การตั้งครรภ์ , การมีน้ำนมของเพศหญิง และการมีหนองคร่า , การแตกเนื้อหนุมของเพศชาย ทั้งนี้ เนื่องจากสรีระและฮอร์โมนทางเพศของหญิงชายที่ต่างกัน ส่งผลให้เกิดจิตใจและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน โดยเพศชายมีฮอร์โมนแอนโดรเจน (androgen) มากกว่า ส่งผลให้ผู้ชายมีพฤติกรรมภายนอกที่บึกบึน ห้าวหาญ ส่วนเพศหญิงมีฮอร์โมนอีสโตรเจน (estrogen) กับโปรเจสทีโรน (progesterone) ทำให้ผู้หญิงมีร่างกายที่อ่อนโยน อ่อนแอ้น (สุพัฒณา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา, 2526:2)

- Gender คือ เพศสภาพ เป็นสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นทางสังคม ในการกำหนดแบบแผนการปฏิบัติทางและค่านิยมทางสังคม ในเรื่องความเป็นหญิงและชาย ซึ่งเป็นผลพวงมาจากสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมและการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่วัยเด็ก และมีผลต่อเอกลักษณ์ทางเพศของคนเรา เช่น ผู้หญิงควรมีคู่ครองคนเดียว แต่ผู้ชายเจ้าชู้เป็นเรื่องธรรมดา สามารถมีคู่ครองได้หลายคน ทั้งนี้ นักสตรีนิยมนั้น จะให้ความสนใจต่อการศึกษาเรื่องนี้มาก โดยเชื่อว่าความเป็นเพศนั้นถูกสร้างด้วยสังคม มากกว่าถูกกำหนดด้วยปัจเจกบุคคล ดังเช่น วลีสำคัญที่ เดอร์ โบวัวร์ นักสตรีนิยม เขียนในหนังสือ “The Second Sex” ไว้ว่า “คนเราไม่ได้เกิดมาเป็นผู้หญิงหรอก แต่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาในภายหลัง” (one is not born a woman but becomes one) (กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน, 2551: 592, 606)

- Sexuality คือ เพศวิถี หมายถึง ระบบความคิด ความเชื่อ เรื่องการแสดงออกทางเพศ ของบุคคล รวมทั้ง รสนิยมทางเพศ ความปรารถนา ความพึงพอใจในเรื่องเพศ การแสดงท่าทีในเรื่องเพศ และ การแต่งกาย ซึ่งแนวคิดเรื่องความสวยความงาม และการดึงดูดทางเพศนั้น อยู่ภายใต้เงื่อนไขเช่นกัน

การศึกษาเรื่องเพศวิถีประกอบด้วย 2 กระบวนทัศน์ คือ

1. สารานิยม (Essentialism) มีความเชื่อที่ว่าเพศเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ ร้อยเปอร์เซ็นต์ และเป็นผลพวงมาจากแรงขับ (drives) ที่ตายตัวและติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสังคมซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ทำให้เพศกรรมของชายและหญิงมีความแตกต่างกัน (กิตติ กันภัย และวิลาสินี พิพิธกุล, 2546: 28-32)

ทัศนะที่เชื่อว่าผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกันตามธรรมชาติ เพราะคนเราเกิดมามีฮอร์โมน ลักษณะทางกายภาพและโครโมโซมที่เป็นชายและหญิง ทำให้เกิดความคิดและความเชื่อตามมาว่า ผู้ชายจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะความเป็นชาย อาทิเช่น ก้าวร้าว ความสามารถในการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ในขณะที่ผู้หญิงจะแสดงออกถึงความอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน ซอบดูแล ไวต่อความรู้สึก สนใจความรู้สึกตามสัญชาตญาณและไม่เห็นแก่ตัว (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 9)

แต่ทว่าภายใต้สังคระบบพ่อเป็นใหญ่ คุณค่าของผู้หญิงถูกตัดทอนหรือทำให้ลดค่าลง โดยผู้ชายถูกมองว่าที่แข็งแรง เป็นอิสระ ไม่ใช้อารมณ์มาก ไม่มีอคติ ไม่ถูกครอบงำง่าย มีเหตุผล แข็งแกร่ง ตัดสินใจฉับไวและมีความเชื่อมั่นในตนเองเหมาะกับการอยู่ในโลกสาธารณะ ในขณะที่ผู้หญิงถูกมองว่า เป็นเพศที่มีอารมณ์อ่อนไหว ไร้เหตุผล อ่อนแอ รู้สึกเจ็บปวดง่าย มีความลำบากในการตัดสินใจ ขาดความมั่นใจในตัวเองและต้องขึ้นอยู่กับผู้อื่นเสมอเหมาะกับการอยู่ภายในบ้าน (กาญจนา แก้วเทพ, 2543: 101, 2549: 480; พรพิไล ถมิ่งรักษ์สัตว์, 2539: 4)

จากข้างต้นเห็นได้ว่า ผู้ชายเพิ่มค่าให้กับตนเองในสังคมชายเป็นใหญ่ โดยแปรเปลี่ยนความก้าวร้าวให้กลายเป็นความแข็งแรงและความแข็งแกร่ง ในขณะที่ผู้หญิงถูกลดค่าลง โดยแปรเปลี่ยนความอ่อนโยน ไวต่อความรู้สึกให้กลายเป็นความอ่อนแอ ความลำบากในการตัดสินใจ และขาดความมั่นใจในตนเอง และแนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อของคนในสังคม เช่น

ในชีวิตประจำวันตามท้องถนน เมื่อมีการขับรถที่ไม่เข้าท่า ผู้ชายมักจะมองว่าวิธีการขับเช่นนี้คนขับต้องเป็นผู้หญิงอย่างแน่นอนเพราะผู้หญิงไม่มั่นใจในตัวเอง สะท้อนให้เห็นถึงเพศวิถีในสังคมไทยที่เพศหญิงจะถูกลดค่าหรือถูกมองว่าด้อยกว่าเพศชาย

จากข้างต้น สอดคล้องกับทัศนะเกี่ยวกับเพศของอริสโตเติลในการแบ่งแยกเพศออกเป็นหญิงและชาย โดยผู้ชายถูกนำไปโยงกับ “หยิ่ง” ที่มีลักษณะขยายออก ก้าวรูกออก เรียกร้องต้องการ จึงเป็นฝ่ายกระทำ ในขณะที่ผู้หญิงถูกนำไปโยงเข้ากับ “หยิ่ง” ที่มีลักษณะหดถอย เป็นฝ่ายรับจึงเป็นฝ่ายถูกกระทำ ทั้งนี้จากทฤษฎีเรื่องเพศของอริสโตเติล ทำให้เกิดแนวคิดตามมาว่า ตามธรรมชาติของผู้หญิงซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชื่องและมักเป็นผู้ถูกกระทำ ผู้หญิงจึงมีความเหมาะสมที่จะตกเป็นเบี้ยล่างของผู้ชายและมีบทบาทเป็นรองในสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2535: 99-101,148)

2. ประกอบสร้างนิยม (Constructionism) มีความเชื่อว่าเพศวิถีไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เกิดจากประกอบสร้างทางวัฒนธรรม ภายใต้ความสัมพันธ์ของอำนาจทางสังคมที่มีชายเป็นใหญ่ การสร้างความเข้าใจและการรับรู้ต่อแนวทางการปฏิบัติของเพศหญิงและชายนั้นเกิดจากปฏิบัติการทางสังคม เช่นกฎหมาย และความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการต่อต้านสาระนิยมโดยมองว่าเพศวิถีไม่ใช่เรื่องที่เกิดจากแรงขับภายใน แต่เกิดจากประวัติศาสตร์และสังคม ซึ่งเป็นการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม จากผลพวงข้างต้นทำให้เกิดการขีดเส้นสิ่งที่สังคมรับได้ คือ ความรักระหว่างชายหญิงในวัยอันควร และสิ่งที่สังคมรับไม่ได้ คือ การตั้งครรภ์ของเด็กสาว การมีเพศสัมพันธ์นอกสมรส และการเปิดเผยความรักแบบรักร่วมเพศ

ความทนได้และทนไม่ได้ขึ้นอยู่กับนิยามว่าอะไรเป็นสุขภาวะและอะไรที่เป็นทุกข์ภาวะ อะไรที่เป็นปกติและอะไรผิดปกติ อะไรที่เหมาะสมและอะไรที่ไม่เหมาะสมสำหรับชีวิตทางเพศ กล่าวคือ วิธีกำสร้างเพศเป็นผลมาจากการให้สิทธิพิเศษกับรูปแบบทางเพศบางรูปแบบแต่กีดกันรูปแบบทางเพศอื่นๆ กล่าวคือ เพศวิถีของหญิงและชายอีกรูปแบบหนึ่งนั้น ถูกประกอบสร้าง ความหมายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะวิถีแห่งอำนาจที่เป็นการสร้าง “เพศ” ให้เกิดขึ้น

การศึกษาเรื่องเพศนี้ความน่าสนใจต่อการศึกษาในเนื้อหา SMS เพราะจากทฤษฎีนี้พบว่าภาวะความเป็นเพศมีผลต่อความนึกคิด การแสดงออก และการปฏิบัติทางสังคม โดยเฉพาะแนวคิดต่อผู้หญิงในสังคม ซึ่งสามารถนำทฤษฎีข้างต้นนี้มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแยกเพศของผู้ส่ง SMS ผ่านรายการเล่าข่าวเพื่อวิเคราะห์ความมีส่วนร่วมในมิติเชิงปริมาณของเพศหญิง และใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์รูปแบบการแสดงความคิดเห็นของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะทาง SMS ในรายการเล่าข่าวทั่วไปและรายการเล่าข่าวสำหรับสตรีได้

3. แนวความคิดภาษากับเพศ

ภาษาไทยเป็นภาษาที่ผู้พูดเพศหญิงและชายใช้แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น ผู้ชายมักเรียกแทนตัวเองว่า กระผม ผม อ้าว กู ส่วนคำที่ผู้หญิงมักใช้ คือ ดิฉัน เตียน หนู ชื่อเล่น (เช่น ต้ม) และ คำ เป็นต้น นอกจากสรรพนามเรียกตัวเองแล้ว การใช้คำลงท้ายก็แปรไปตามเพศของผู้พูด เช่น “ครับ” เป็นคำที่ผู้ชายใช้ ส่วนผู้หญิงจะใช้คำว่า “คะ” หรือ “ค่ะ” อีกตัวอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดคือการใช้คำซ้ำแสดงอารมณ์ซึ่งเห็นได้ชัดในภาษาไทย เช่น ซ้อบซ้อบ ดีดี เกล็ดเกลียด ซึ่งถือว่าเป็นภาษาผู้หญิงในภาษาไทย (ปราณี กุลละวณิชย์และคณะ, 2537:22) นอกจากนี้จากงานวิจัยของตระหนักจิต ทองมี (2545) ศึกษาเรื่องการแปรการรับรู้เพศลักษณะหญิงและเพศลักษณะชายในความหมายของคำกริยาและคำวิเศษณ์ในภาษาไทย ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ภาษาของเพศหญิงและชาย ดังนี้

1. ลักษณะการใช้ภาษาของเพศหญิงจะมีความสุภาพ และใช้รูปประโยคแบบขอร้องในการสั่งมากกว่าการใช้รูปประโยคคำสั่งโดยตรง (Lakoff 1975) นอกจากนี้ เพศหญิงมักใช้วัจนกรรมอ่อนมากกว่าเพศชาย เช่น เพศหญิงจะใช้ประโยคคำถามเพื่อจุดประสงค์อื่นมากกว่าการถาม เช่น ใช้เพื่อแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น การขอร้อง เป็นต้น แต่เพศชายมักใช้ประโยคคำถามเพื่อต้องการคำตอบหรือหาข้อมูล (Maltz & Broker 1982)

2. เพศหญิงจะใช้ภาษาที่มีการแสดงออกทางอารมณ์มากกว่า

3. เพศหญิงจะมีการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาบ่อย ในขณะที่เพศชายจะพยายามสนทนาหัวข้อเดิมให้จบจึงจะเปลี่ยนหัวข้อใหม่ (Maltz & Broker 1982)

4. ผู้หญิงกับผู้ชายมีประเด็นการสนทนา (topic) ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เพศหญิงมักจะสนใจสนทนาในหัวข้อที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ปัญหาในชีวิตประจำวัน หรืองานฝีมือ ส่วนเพศชายมักสนทนาในหัวข้อที่เกี่ยวกับรถยนต์ การเมืองหรือเศรษฐกิจ (Hass 1982, Eldelsky 1981)

โครงสร้างด้านไวยากรณ์ของภาษา หลักการพื้นฐานของไวยากรณ์คือ “ความสม่ำเสมอที่แน่นอน” เช่น การวางตำแหน่งประธาน กริยา กรรม ของไวยากรณ์จะต้องคงที่เสมอ แต่เมื่อนำหลักการเรื่อง “ความคงที่” มาใช้กับผู้หญิงและผู้ชาย เราก็จะพบว่า ในขณะที่ภาษาของผู้ชายสามารถจะคงที่ได้ แต่ภาษาของผู้หญิงไม่อาจจะทำเช่นนั้นได้ เช่น ในกรณีของภาษาไทย ผู้ชายสามารถใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “ผม” ได้อย่างคงที่ในทุกโอกาส ไม่ว่าจะพูดกับผู้ที่สูงกว่าหรือต่ำกว่า พูดในบริบทที่เป็นทางการหรือเป็นส่วนตัว แต่สำหรับผู้หญิง เธอไม่สามารถรักษา “ความคงที่ตามมาตรฐาน” ดังกล่าวได้ ผู้หญิงต้องปรับเปลี่ยนระบบสรรพนามให้เหมาะสมว่ากำลังพูดกับใคร ที่ไหน เมื่อไหร่ เช่น ดิฉัน ฉัน ดิฉัน ดิฉัน ดิฉัน หนู และคำเหล่านี้ก็ไม่เคยลงตัวได้ที่สักที เช่นคำว่า “ดิฉัน” ซึ่งอาจจะดูเป็นทางการเกินไปสำหรับบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการนัก (และผู้หญิงไทยจำนวนมากยังไม่กล้าใช้คำว่า “ดิฉัน” เพราะไม่แน่ใจว่าเหมาะสมกับกาลหรือเทศะหรือไม่)

นอกจากนั้น ในขณะที่การพูดว่า “ผม” ของผู้ชายไม่มีผลทำให้สถานะของผู้พูดสูงขึ้นหรือต่ำลง แต่การแทนตัวเองว่า “หนู” ของผู้หญิง จะทำให้สถานภาพของผู้พูดต่ำกว่าผู้ฟังทันที ตัวอย่างเช่น เมื่อนักข่าวหญิงไปสัมภาษณ์นายกรัฐมนตรี หากเธอใช้คำว่า “ดิฉัน” ก็ดูจะเป็นทางการมากไป แต่ถ้าใช้คำว่า “หนู” เธอก็จะกลายเป็นผู้ที่เด็กกว่านายกรัฐมนตรีไปทันทีผู้หญิงทุกคนจึงมีประสบการณ์ที่กระอักกระอ่วนใจในการใช้ภาษาที่ผู้ชายเป็นผู้วางโครงสร้างเอาไว้การมีบทบาทสำคัญในระบบสัญลักษณ์ (อาทิเช่น ภาษา, ความหมาย) เท่ากับเป็นการเพิ่มอำนาจในสังคมให้กับเพศชาย และลดทอนคุณค่าของเพศหญิง การวิเคราะห์หรือคติทางเพศของโครงสร้างทางภาษาข้างต้นนี้ ช่วยชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงว่า การกล่าวอ้างถึงอำนาจและความเหนือกว่าทางภูมิปัญญาของผู้ชายนั้น แท้ที่จริงแล้วเป็นเรื่องที่กำหนดขึ้นทางสังคม และแน่นอนว่าโดยผู้ชายที่มีโอกาสเข้าถึงและควบคุมสื่อในแต่ละยุคแต่ละสมัย (วิลสัน พีพิทกุล, 2544: 224-225)

จากข้างต้นเห็นได้ว่าการใช้ภาษาของสังคมนั้นมีการแบ่งแยกเพศอย่างชัดเจน เพื่อแสดงถึงความเป็นหญิงและความเป็นชาย ทั้งนี้ทฤษฎีเฟมินิสต์มีแนวคิดเรื่องภาษาในเชิงอำนาจ (กาญจนา แก้วเทพ, 2535: 131-149) พบว่า การใช้ภาษาในสังคมชายเป็นใหญ่ นั้น อำนาจของชายได้แสดงอยู่ในโครงสร้างภาษาอย่างชัดเจน เช่น

- ภาษาแสดงถึงความไม่เสมอภาค เช่น การใช้คำนำหน้าของผู้ชายมีเพียงคำว่า "นาย" ไม่สามารถแสดงสถานภาพการสมรสได้ ในขณะที่ผู้หญิงใช้คำว่า "นางสาว" และ "นาง" เพื่อบอกสถานภาพของตนว่ายังเป็นโสดหรือมีพันธะแล้ว
- ภาษาแสดงสถานภาพของผู้หญิงที่ต่ำกว่า เช่นในการให้สัมภาษณ์ของนายกรัฐมนตรีต่อผู้สื่อข่าวชาย นายกฯ มักใช้คำว่า "คุณ-ผม" ตลอดเวลาแม้ผู้สื่อข่าวชายจะมีอายุอ่อนกว่า แต่กับนักข่าวหญิงที่อ่อนกว่านายกฯ จะเปลี่ยนคำเรียกนักข่าวหญิงเป็น "หนู" แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์ระหว่างนายกฯ กับผู้สื่อข่าวชายและผู้สื่อข่าวหญิง

จากข้างต้นมีการเชื่อมโยงว่าเมื่อมีการใช้ภาษา ณ ที่ใดก็ย่อมมีการกดขี่ผู้หญิง ณ ที่นั้น ทั้งนี้นอกจากการใช้ภาษาที่แสดงถึงความไม่เท่าเทียมและด้อยค่าของเพศหญิงแล้ว วิธีการนำภาษามาใช้ในสังคมเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้คุณค่าของผู้หญิงถูกลดลง เช่น คำว่า "ลูกผู้ชาย" มีความหมายที่ดีในแง่บวก แต่ถ้าเป็นคำว่า "ลูกผู้หญิง" หรือ "หน้าตัวเมีย" จะถูกส่งไปในทางลบทันที หรือแม้แต่ในชีวิตประจำวันที่ยอมรับไปโดยปริยาย เช่นบนท้องถนนที่คนขับรถไม่เข้าท่า หากคนขับเป็นผู้หญิงเราจะได้ยินสำนวนที่ติดปาก คือ "ผู้หญิงก็ขับรถแบบนี้แหละ" แสดงให้เห็นถึงความลำเอียงทางเพศอย่างชัดเจน

เห็นได้ว่าภาษามีความสัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจทางสังคม โดยเฉพาะการใช้ภาษาในพื้นที่สาธารณะที่มีการแบ่งแยกเรื่องเพศและผู้ควบคุม คือ ผู้ชาย ดังนั้นแนวคิดนี้ใช้เป็นข้อมูลในการใช้ภาษาของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะทางจินตนาการซึ่งผู้หญิงเป็นผู้ส่งสารเอง เพื่อวิเคราะห์การต่อสู้ในการแสดงความเป็นตัวตนของผู้หญิงผ่านภาษาที่แสดงในเนื้อความ SMS ผ่านรายการเล่าข่าวทั่วไปและรายการเล่าข่าวสำหรับสตรี

4. แนวคิดเรื่องอำนาจ และทฤษฎีสตรีนิยมว่าด้วยเรื่องอำนาจ

นักคิด มิเชล ฟูโกต์ ผู้มีแนวคิดเรื่องอำนาจเป็นหัวใจหลัก ได้เสนอแนวคิดว่า ความรู้คืออำนาจ กล่าวคือ ไม่มีความรู้ใดที่เป็นอิสระจากกระบวนการปลูกฝังและขัดเกลาจากอำนาจ และอำนาจที่แฝงมากับความรู้ที่มีความแนบเนียนจนปัจเจกบุคคลไม่ตระหนักว่ายินยอมพร้อมใจอยู่ใต้อำนาจนั้นแล้ว ทั้งนี้ความสัมพันธ์ทางสังคมทุกชนิดเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจด้วย ทั้งนี้หากไม่เป็น “ผู้ใช้อำนาจ” ก็ต้องเป็น “ผู้ถูกใช้อำนาจ” ด้วยเช่นกัน เช่นบรรทัดฐานทางสังคมที่ต้องปฏิบัติตามเพื่อความสงบสุข (กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน, 2551: 500)

ทั้งนี้ มีการอธิบายความหมายของอำนาจ (power) ว่าหมายถึง การใช้อำนาจ ซึ่งเป็นความสามารถหรือปฏิบัติการทางสังคมในการควบคุม หรือ อยู่เหนือกว่าคนอื่น ในแนวคิดนี้กลุ่มสตรีนิยมได้ศึกษาควบคู่กับเรื่อง เพศสภาพ (gender) โดยเฉพาะนักสตรีนิยมแนววิพากษ์ ทั้งนี้ ฟูโก ได้เสนอแนวคิดหลักเรื่องอำนาจว่า ความรู้คืออำนาจ กล่าวคือ ไม่มีความรู้ใดที่เป็นอิสระจากกระบวนการปลูกฝังและขัดเกลาจากอำนาจ ซึ่งอำนาจของฟูโกต์นั้นเป็นอำนาจในเชิงบวก แต่นักสตรีนิยมแนววิพากษ์กลับมองว่า อำนาจระหว่างหญิงชายถูกกำหนดเอาไว้ที่ความสามารถในการควบคุมพลังทางเพศ ซึ่งผู้ชายยอมได้เปรียบและยังสามารถใช้อำนาจละเมิดหรือลงโทษผู้หญิงได้เสมอ (กิตติ กัมภัยและวิลาสินี พิพิธกุล, 2546: 23)

ต่อมา นักสตรีนิยมแนววิพากษ์ได้นำแนวคิดเรื่องอำนาจ ของนักคิด มิเชล ฟูโกต์ มาใช้ในการศึกษาและเชื่อว่าเบื้องต้นที่สุดของปัญหาระหว่างผู้หญิง และผู้ชาย คือความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (power relations) โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน, 2551: 627-629)

- อำนาจในการนิยาม หรือสร้างความหมาย นักสตรีนิยมแนววิพากษ์ได้ตั้งความหมายเรื่องอำนาจในการนิยาม หรือการสร้างความหมายต่อ ความเป็นเพศหญิงและชายผ่านโลกของสัญญาะ โดยเพศหญิงนั้นถูกให้นิยามด้วยความเป็นเมียและแม่ ดังนั้นขอบเขตของผู้หญิงจึงอยู่เฉพาะภายในบ้าน ในขณะที่ค่านิยมของเพศชายกลับหมายถึง ผู้นำ หรือผู้หาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งมีขอบเขตอยู่ในพื้นที่นอกบ้านที่กว้างขวาง

- อำนาจกับการสร้างความรู้ ความจริง จากทัศนะของฟูโกต์ มองว่า อำนาจ คือ สิ่งที่มีอำนาจกำหนด ว่าเป็นความรู้ (knowledge) หรือ ความจริง (truth) ซึ่งนักสตรีนิยมได้นำแนวคิดนี้มาขยายความว่า ภายใต้สังคมแบบปิตาธิปไตย จะมีเฉพาะความรู้แบบเพศชายเท่านั้นที่มีอำนาจ และถือว่าเป็นความรู้หรือความจริง สังเกตได้จากรายการสนทนาทางโทรทัศน์ หากมีประเด็นเรื่องการเมืองหรือเศรษฐกิจ ผู้ดำเนินรายการมักเป็นเพศชาย และบุคคลที่ถูกเรียกว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญมักเป็นเพศชายเช่นกัน

นอกจากนี้ในด้านเทคโนโลยีมีประเด็นเรื่องอำนาจทางเพศอย่างชัดเจน โดยมีการตั้งคำถามว่าระหว่างรถยนต์กับเครื่องซักผ้าอะไรเกิดก่อนกัน ซึ่งคำตอบนั้นคือรถยนต์ที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาก่อน แม้จะมีความซับซ้อนทางด้านเทคโนโลยีมากกว่าเครื่องซักผ้าก็ตาม ทั้งนี้ นักสตรีนิยมแนววิพากษ์ ได้อธิบายว่า ในโลกของเทคโนโลยีซึ่งเป็นที่ที่ผู้ชายยึดครองนั้น การคิดค้นเทคโนโลยีเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชาย เช่นการประดิษฐ์รถยนต์ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านเสรีภาพและเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในการใช้พื้นที่ทางสังคม (พื้นที่นอกบ้าน หรือพื้นที่สาธารณะ) ในขณะที่ความต้องการของผู้หญิงกลับถูกมองข้ามเพราะถือเป็นเรื่องส่วนตัว ภายในบ้าน ต่อมาเมื่อผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้านและผู้ชายต้องช่วยงานบ้านมากขึ้น ทำให้เกิดการคิดค้นเครื่องซักผ้าเพื่ออำนวยความสะดวก ดังนั้นความสำคัญของเทคโนโลยีจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับความซับซ้อน แต่ขึ้นอยู่กับว่าเทคโนโลยีจะเข้าถึงและได้ครอบครองอำนาจในพื้นที่นั้น (กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน, 2551: 588)

ที่น่าสังเกตก็คือ เมื่อใดก็ตามที่ผู้หญิงเข้ามาครอบครองอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือนเหล่านี้ เช่น เครื่องซักผ้า ไมโครเวฟ ทรานนั้นคุณค่าของเทคโนโลยีดังกล่าวก็ลดน้อยลงไป หรือแทบไม่ได้รับการคำนึงถึงว่าเป็นเทคโนโลยีเสียเลยด้วยซ้ำ นอกจากนี้ หากพิจารณาแล้ว ทักษะในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น เครื่องซักผ้า เครื่องดูดฝุ่น ระหว่างผู้หญิงและผู้ชายล้วนไม่แตกต่างกัน แต่เนื่องจากว่าผู้หญิงรู้จักแต่การใช้ ในขณะที่ผู้ชายสามารถซ่อมแซมได้ด้วยนั้น ได้ทำให้ผู้ชายยังอยู่ในฐานะของผู้ควบคุมเทคโนโลยี แม้จะเป็นเทคโนโลยีในครัวเรือนก็ตาม (วิลาสินี พิพิฑกุล, 2544: 236)

อันที่จริงแล้ว ก่อนการปฏิวัติทางการพิมพ์ ในยุคมีดของศาสนจักร ผู้หญิงได้รวมกลุ่มสร้าง ภูมิปัญญาทางความรู้ขึ้น โดยมีแม่ชีและหมอดำแยเป็นผู้นำ ความรู้ที่แจกจ่ายกันในกลุ่มผู้หญิงนี้ เป็นต้นฉบับจารึกที่เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ สมุนไพร และยาพื้นบ้านต่างๆ แต่เมื่อเทคโนโลยีการ พิมพ์สาดแสงเข้ามา ความรู้ทางภูมิปัญญาเหล่านี้ก็ถูกปฏิเสธและหมดคุณค่าลง พื้นที่ทาง สาธารณะ (public space) ในการรวมกลุ่มของผู้หญิงก็สูญหายไปพร้อมกับการจำกัดพื้นที่ของผู้หญิงให้อยู่เฉพาะในบ้าน (private space) เท่านั้น (วิลาสินี พิพิธกุล, 2544: 220-221)

หากมองในมุมผู้หญิงกับเทคโนโลยี (สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2541: 141-147) พบว่า การ เข้าถึงเทคโนโลยีถูกกำหนดด้วยคำว่า "มีทักษะ" และ "ไม่มีทักษะ" ทั้งนี้ความหมายของคำว่า ทักษะโดยแท้จริงแล้วไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางเทคนิคเท่านั้น แต่ยังรวมถึงอุดมการณ์ทาง สังคมที่ชายเป็นใหญ่ ที่ผู้ชายพยายามสร้างอำนาจให้ครอบงำเหนือผู้หญิงโดยการสร้างความ เข้าใจว่างานที่เหมาะสมกับผู้หญิงคืองานที่ไม่ต้องใช้ทักษะและทักษะด้านเทคโนโลยีเป็นคุณสมบัติ เฉพาะของผู้ชาย ซึ่งผู้หญิงไม่มีสิทธิที่จะมีทักษะได้

ทั้งนี้ ประสบการณ์ทางด้านเทคโนโลยีถูกปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก โดยเด็กผู้ชายถูกคาดหวังให้ เรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องมือ เครื่องจักร เพราะผู้ชายเป็นผู้มีความเป็นเหตุเป็นผล และไม่ใช้อารมณ์ ความรู้สึก ในขณะที่เด็กผู้หญิงไม่ถูกคาดหวังให้เรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยี แต่มุ่งเน้นให้มีมนุษย สัมพันธ์ที่ดีในการติดต่อกับผู้คน เพราะถูกมองว่าเป็นผู้ที่ไม่ค่อยมีเหตุผล ชอบใช้อารมณ์ความรู้สึก จากข้างต้นส่งผลที่ตามมา 2 ประการ คือ

1. เทคโนโลยีทำให้ตัวของมันเองกลายเป็น "ภาษา" ที่แสดงตัวตนให้เกิดความ แตกต่างระหว่างบทบาทหญิงชาย
2. เทคโนโลยีเปิดโอกาสให้ผู้ชายเข้าควบคุมเหนือเทคโนโลยี และยึดติดกับโลกทัศน์ ทางเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อภาษาและการสื่อสาร ส่งผลให้ผู้หญิงตกอยู่ในภาวะแห่งความ เจียบงัน

จากข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ชายใช้เทคโนโลยีเป็นการสร้างอำนาจและครอบงำผู้หญิง ส่งผลให้ผู้ชายมีสถานะที่สูงกว่าผู้หญิง เพราะความมีทักษะในการช่วยเหลือผู้อื่น ในขณะที่ผู้หญิง ตกอยู่ในสถานะภาพที่ต่ำต้อยกว่าชาย เพราะขาดทักษะและต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากผู้ชาย

ปัจจุบันผู้หญิงเริ่มมีการต่อสู้ในการใช้พื้นที่ทางเทคโนโลยี แม้จะเป็นผู้เข้ามาทีหลังก็ตาม เช่นผลงานของ Dale Spender ที่เขียนวิจารณ์เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์กับสถานภาพของผู้หญิง ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า เมื่อหลายสิบปีก่อนหน้านี้ (หรือแม้แต่ที่ยังปรากฏอยู่ในขณะนี้ในบางสังคม) ผู้หญิงถูกตราหน้าว่า ไม่มีทางขับรถได้ หรือถ้าขับได้ ก็จะถูกดูถูกว่า ไม่มีความสามารถขาดทักษะ จนกลายเป็นคำสบประมาทว่า “ผู้หญิงขับรถก็แย่อย่างนี้แหละ!” ตลอดช่วงระยะเวลา ยาวนานที่ผ่านมา ในที่สุดผู้หญิงทั่วโลกก็ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า มีทักษะเพียงพอที่จะนำรถออกขับ บนทางสายด่วนได้ และถึงแม้ผู้หญิงจะไม่มีโอกาสได้เข้าไปควบคุมระบบการผลิตรถยนต์ แต่การสร้างความต้องการทางการตลาดของผู้หญิง ก็ทำให้บริษัทผู้ผลิตต้องคำนึงถึงผู้หญิงในฐานะผู้ใช้รถ และผลิตภัณฑ์ที่เอื้อต่อการขับขี่ของผู้หญิงด้วย นอกจากนี้เทคโนโลยีโทรศัพท์เป็นสัญลักษณ์หนึ่งในการต่อสู้ของผู้หญิงเพื่อเข้าใช้เทคโนโลยีซึ่งเป็นพื้นที่ของผู้ชาย เนื่องจากผู้หญิงเป็นศูนย์กลางของครอบครัวในการเชื่อมต่อกับสมาชิกคนอื่น ๆ โทรศัพท์จึงเป็นเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ดูจะเป็นที่คุ้นเคยของผู้หญิงมากที่สุด (วิลาสินี พิพิทกุล, 2544: 239-240, 260)

ปัจจุบันผู้หญิงใช้เทคโนโลยีในการต่อสู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของผู้หญิงบนโลกไซเบอร์ โดยการสร้างแนวร่วมระหว่างผู้หญิงด้วยกันเพื่อต่อต้านลักษณะความเป็นใหญ่ของผู้ชาย ตัวอย่างของการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัวให้กับเครือข่ายของผู้หญิงเพื่อท้าทายอำนาจของผู้ชายคือ กลุ่มอินเตอร์เนทขนาดใหญ่ที่เรียกตัวเองว่า “cybergrrl-ism” อันประกอบด้วย websites ที่มีชื่อต่างกัน แต่แสดงให้เห็นความเกี่ยวพันที่สานไว้ด้วยศูนย์กลางเดียวกัน เช่น webgrrls, riot grrls, bad grrls เป็นต้น และนำเสนอแนวคิดแบบปฏิวัติที่แสดงออกถึงความก้าวร้าวและพลังของผู้หญิงที่เรียกว่า girl power ผู้หญิงทุกคนสามารถเข้าร่วมเครือข่ายนี้ได้ด้วยการเข้าไปร่วมสนทนาทาง chat programme ซึ่งมีการเปลี่ยนประเด็นหัวข้อทุกวัน รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะสำหรับผู้หญิงต่อผู้หญิง การเล่าประสบการณ์ของการถูกเอาเปรียบทางเพศเพื่อเตือนเพื่อนหญิงด้วยกัน และการสนับสนุนการสร้างความมั่นใจของผู้หญิง รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อผู้หญิงทุกคนรู้สึกว่ามีที่พึ่งพิง มีที่ที่พร้อมจะรับฟังพร้อมจะสนับสนุนให้ทุกคนได้ใช้เสียง นั่นคือ ได้เป็นผู้แสดงบทบาท มีใช้ผู้รับ ผู้คล้อยตาม หรือผู้บริโภคนแต่เพียงอย่างเดียว (วิลาสินี พิพิทกุล, 2544: 261-266)

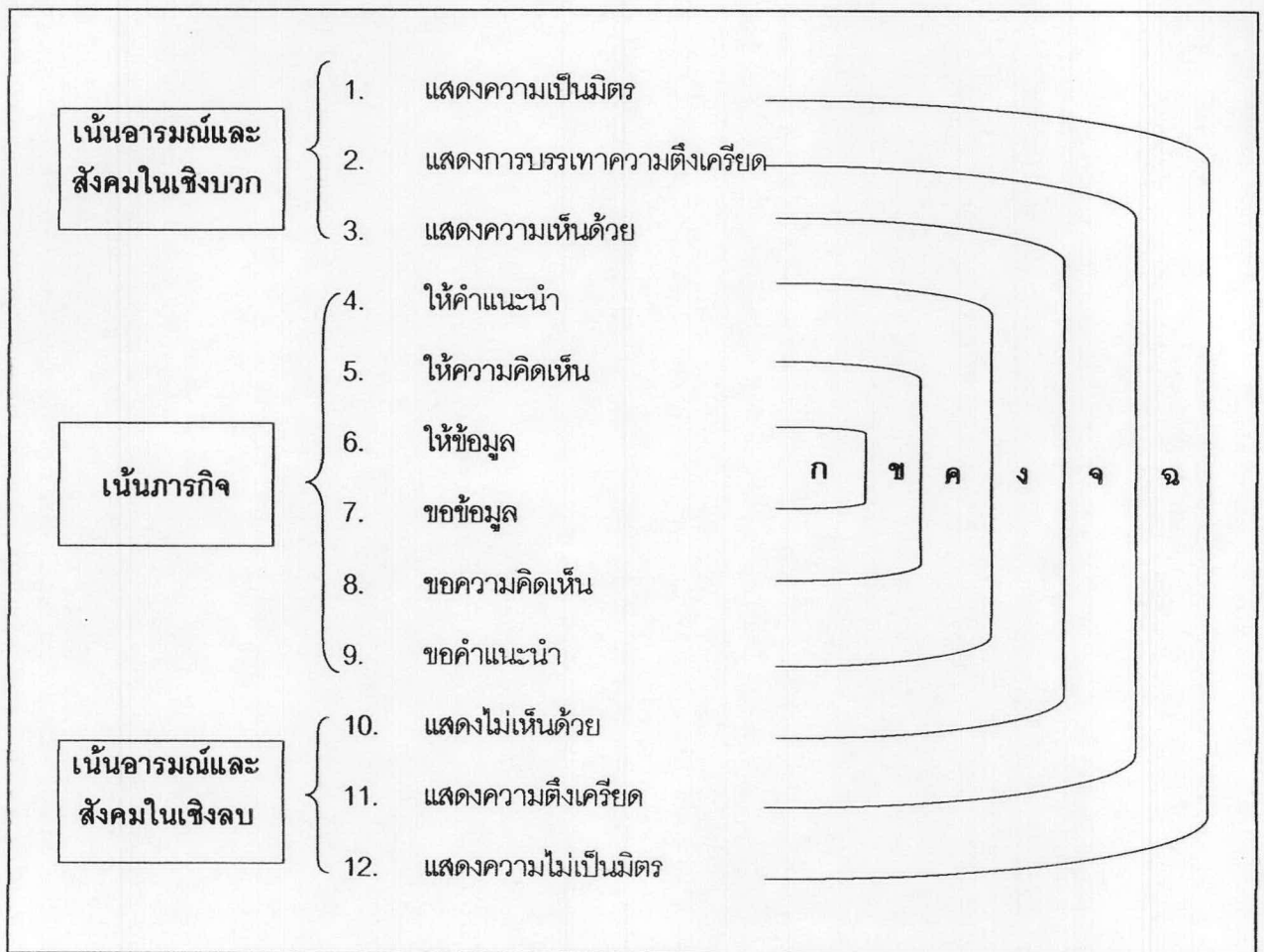
แนวคิดเรื่องอำนาจ มีประโยชน์อย่างมากต่องานวิจัยชิ้นนี้ โดยเฉพาะอำนาจในการใช้พื้นที่สาธารณะในโลกจินตนาการ และอำนาจในการใช้เทคโนโลยีของผู้หญิง เพราะ SMS เป็นเทคโนโลยีอย่างหนึ่งที่มักกับมือถือ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้ชายจะมีทักษะการใช้งานได้ดีกว่าผู้หญิง (เพราะผู้ชายเป็นผู้มีทักษะทางเทคโนโลยีจากข้างต้น) ดังนั้นการใช้เข้ามาในพื้นที่สาธารณะของเพศหญิงที่ผ่านสื่อกลางเทคโนโลยี SMS นั้น เพศหญิงมีอำนาจในการใช้พื้นที่สาธารณะในโลกจินตนาการนี้มากน้อยแค่ไหน และอำนาจของผู้หญิงนั้นจะถูกจำกัดอยู่ที่เรื่องใดเป็นเรื่องหลักหรือไม่ อีกทั้ง เพื่อใช้อภิปรายผลเรื่องการมีส่วนร่วมในการใช้พื้นที่สาธารณะในโลกจินตนาการของเพศหญิง ว่าอำนาจจะเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมอย่างไร

5. แนวคิดการวิเคราะห์กระบวนการปฏิสัมพันธ์

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลนั้น ซึ่งหนึ่งที่ได้รับความนิยมมากในงานวิจัย คือ การระบุวัตถุประสงค์ในการสนทนาหรือปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้เข้าใจถึงรูปแบบและหน้าที่ของการปฏิสัมพันธ์นั้นๆ

รูปแบบที่ได้รับความนิยมอย่างมากในการศึกษาวเคราะห์รูปแบบและหน้าที่ในการปฏิสัมพันธ์ คือ รูปแบบกระบวนการวิเคราะห์กระบวนการปฏิสัมพันธ์ (Interaction Process Analysis: IPA) ของ Bale (1950) ได้จำแนกกิจกรรมด้านการสื่อสารของบุคคลโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์และหน้าที่ในการสื่อสารออกเป็น 12 ด้าน ดังนี้ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2547: 256 ; Frey et al., 2000: 244)

รูปภาพที่ 1 แบบวิเคราะห์กระบวนการปฏิสัมพันธ์ของ Bale (1950)

ก. ประเด็นเชิงมุมมอง

ง. ประเด็นเชิงการตัดสินใจ

ข. ประเด็นเชิงการประเมิน

จ. ประเด็นการจัดการความตึงเครียด

ค. ประเด็นเชิงการควบคุม

ฉ. ประเด็นเชิงความสมานฉันท์

ในการศึกษากระบวนการสร้างการตัดสินใจของกลุ่ม Bale ได้กำหนดรูปแบบของการแสดงออก โดยการจัดประเภทของบทบาทและประสิทธิภาพของกลุ่มเป็นลำดับขั้นดังแผนภาพข้างต้น ซึ่งจะทำให้เข้าใจในประสิทธิภาพของกลุ่มและทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม ทั้งนี้ในการสื่อสารนั้นสามารถแบ่งกลุ่มในการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ได้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ

- “การสื่อสารลักษณะเชิงรุก” ได้แก่ ผู้มีองค์ความรู้มากกว่า สามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้ เช่น การให้คำแนะนำ ให้ความคิดเห็น ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นลักษณะภาวะของผู้นำและถือเป็นกลุ่มที่มีอำนาจมากที่สุดในกลุ่ม

- “การสื่อสารลักษณะเชิงรับ” ได้แก่ กลุ่มผู้ที่ต้องพึ่งพาคนอื่นในด้านองค์ความรู้และความช่วยเหลือ เช่น การขอคำแนะนำ ขอความคิดเห็น ขอข้อมูล ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ตาม ที่มีอำนาจน้อยหรือบางครั้งไม่มีอำนาจเลยในกลุ่ม

แบบวิเคราะห์กระบวนการปฏิสัมพันธ์ข้างต้น สามารถนำมาใช้ในการจำแนกการสื่อสารของผู้หญิงผ่านเนื้อหา SMS ทั้งในรายการเล่าข่าวทั่วไปและรายการเล่าข่าวสำหรับสตรี เพื่อให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในการแสดงความคิดเห็นของผู้หญิง นำไปสู่การวิเคราะห์รูปแบบการแสดงความคิดเห็นของเพศหญิงทาง SMS ในรายการเล่าข่าวทั่วไปและรายการเล่าข่าวสำหรับสตรีได้ชัดเจนมากขึ้น

ทฤษฎี

1. ทฤษฎีการสื่อสารมวลชนแนวสตรีนิยม

นักคิด Kaplan (1992) ได้นำเกณฑ์ทางปรัชญาแบบ Essentialism (เชื่อเบื้องต้นว่า มีความแตกต่างในแง่สาระอย่างแท้จริงที่ดำรงอยู่ระหว่างแต่ละเพศ ทำให้คนแต่ละเพศมีความแตกต่างกัน) และปรัชญาแบบ Anti-Essentialism (เชื่อว่าไม่มีสาระที่แท้จริงอยู่ระหว่างความเป็นเพศ รวมทั้งความเป็นเพศหญิงและชายที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมา) มาผนวกเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดการแบ่งแยกสำนักคิดของกลุ่มสตรีนิยมที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสื่อสารมวลชนออกเป็น 4 สำนักคิดใหญ่ๆ คือ (กาญจนา แก้วเทพ, 2549: 480-489)

- กลุ่มสตรีนิยมแนวเสรีนิยม (Liberal Feminism)

กลุ่มสตรีนิยมกลุ่มนี้ต่อต้านแนวคิดของ Rousseau นักปรัชญาด้านเสรีนิยมที่มีชื่อเสียง ที่มองว่า ผู้หญิงนั้นเป็นมนุษย์ที่ไม่ค่อยรู้จักการใช้เหตุผลเท่าใดนัก ซึ่งนักสตรีนิยมแนวเสรีนิยม Mary Wollstonecraft ได้โต้แย้งว่า ลักษณะด้อยทางปัญญาของผู้หญิงไม่ได้เกิดจากธรรมชาติ หากแต่เป็นเพราะผู้หญิงขาดโอกาสทางการศึกษา

แนวคิดหลักของสำนักนี้มองว่า การขาดโอกาสทั้งทางด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านบทบาทอื่นๆทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ ดังนั้นหนทางแก้ไขจึงต้องเพิ่มโอกาสเพิ่มการศึกษาและเพิ่มบทบาทของผู้หญิงให้มากขึ้น โดยผู้หญิงต้องออกก้าวสู่โลกภายนอก ทำให้เกิดการรณรงค์ให้ผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้านและเรียกร้องให้ผู้ชายเข้าไปช่วยงานในบ้านมากขึ้น

ในด้านงานวิจัยของกลุ่ม Liberal Feminism นั้น มักใช้วิธีการเชิงปริมาณและคุณภาพในการศึกษาบทบาททางเพศในเนื้อหาของสื่อ โดยให้ความสนใจอย่างมากต่อ"รายการหรือสื่อสำหรับผู้หญิง" ตัวอย่างเช่นงานวิจัยของ Meehan (1983) เรื่อง "Lady of the Evening" วิเคราะห์การนำเสนอภาพของผู้หญิงและชีวิตของผู้หญิงในละครโทรทัศน์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่าภาพของผู้หญิงจะปรากฏในสื่อน้อยกว่าผู้ชาย และถูกจำกัดบทบาทให้มีขอบเขตเฉพาะภายในบ้าน เช่น การเป็นแม่บ้าน เมีย หรือวัตถุทางเพศ อีกทั้งอำนาจของผู้หญิงถูกนำเสนออย่างเป็นรองและต้องพึ่งพาผู้ชาย ซึ่งงานวิจัยต่อๆมานั้น มักได้ข้อสรุปเป็นผลเดียวกับงานวิจัยของ Meehan

- **กลุ่มสตรีนิยมแนวมาร์กซิสต์หรือแนวสังคมนิยม(Marxist/ Socialist/ Feminism)**

สตรีนิยมกลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลจากลัทธิมาร์กซิสต์ โดยใช้เกณฑ์เรื่องชนชั้นมาประสานกับเรื่องเพศสภาวะ โดยมองในเรื่องทุนนิยมกับการเอาเปรียบสตรีของสังคม โดยมองว่าทุนนิยมทำให้เกิดการแบ่งแยกหน้าที่และการทำงานนอกบ้าน ทำให้การทำงานบ้านของผู้หญิงไม่มีมูลค่าเพราะไม่สามารถทำเงินได้ อีกทั้ง เมื่อผู้หญิงก้าวเข้าสู่การทำงานนอกบ้านกลับได้ค่าแรงที่ต่ำกว่าผู้ชาย

นอกจากนี้ สตรีนิยมกลุ่มนี้นำเอาเรื่องเพศสภาวะ มาประสานกับเรื่องแนวคิดเรื่องอุดมการณ์และจิตสำนึก โดยมองว่าสื่อมวลชนเป็นผู้ทำให้เกิดจิตสำนึกและอุดมการณ์ทางเพศ เพื่อให้คนยึดติดกับอุดมการณ์ดังกล่าว เช่น สื่อมวลชนในอเมริกัน ช่วงการเกิดสงคราม สื่อมวลชนจะนำเสนอภาพของผู้หญิงเป็นนักบิน และเมื่อสงครามจบ สื่อจะนำเสนอภาพผู้หญิงในบทบาทการทำครัว เลี้ยงลูกเช่นเดิม ซึ่งนักสตรีนิยมกลุ่มนี้มีการต่อสู้ด้านอุดมการณ์และจิตสำนึกทางเพศ ถอดถอนความหมายเก่าเรื่องเพศหญิง ชาย และเพศสภาวะ

ในด้านงานวิจัยของสตรีนิยมกลุ่มนี้นั้น Lillian Robinson (1976) ได้นำมาใช้ในการศึกษาสื่อมวลชน ในบทความชื่อ "what's my line" เพื่อวิเคราะห์ภาพของผู้หญิงคนงานกับสภาพความเป็นจริง พบว่า การนำเสนอของสื่อมวลชนนั้นแตกต่างจากภาพความเป็นจริง โดยมีการนำเสนอเฉพาะในด้านบทบาททางเพศ รักใคร่ ชู้สาวเท่านั้น ทั้งนี้ในความเป็นจริง ผู้หญิงคนงานมีชีวิตที่ต้องเกี่ยวข้องกับมากมายทั้งในด้านการจัดการการเงิน การคิดค่าแรง ทำให้เห็นว่า โทรทัสน์ได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดอุดมการณ์ตรงข้ามกับโลกความเป็นจริง

- กลุ่มสตรีนิยมแนวราดิกัล (Radical Feminism)

นักสตรีนิยมกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ปฏิเสธเรื่องชายเป็นใหญ่แบบสุดขีดมากที่สุด โดยมีเอกลักษณ์พิเศษ คือ การปฏิเสธในแง่สัญลักษณ์ของระเบียบต่างๆของเพศชาย เพราะสัญลักษณ์นี้ ทำให้ผู้หญิงถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบ และปฏิเสธความเป็นจริง คือ ปฏิเสธความรักระหว่างเพศและสนับสนุนให้เกิดความรักระหว่างเพศเดียวกัน โดยมีแนวคิดพื้นฐานว่า "นอกจากผู้หญิงจะแตกต่างจากผู้ชายแล้ว ผู้หญิงยังดีกว่าผู้ชายในทุกๆด้าน"

ข้อเสนอของกลุ่มนี้ มีการชูประเด็นในเรื่องเสรีภาพอย่างแท้จริงในการเลือกรสนิยมทางเพศ (Sex Preference) โดยถือว่าความรักระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิง เป็นความรักที่แท้จริงและเหนือกว่าความรักของผู้หญิงกับผู้ชาย

สำหรับงานวิจัยด้านสื่อมวลชนของสตรีนิยมกลุ่มนี้ยังไม่ปรากฏมากนัก เช่น Carol Aschur (1976) เรื่อง "Daytime TV" ที่วิเคราะห์การนำเสนอของรายการโทรทัศน์ พบว่าในทุกรายการได้ซ่อนเร้นคุณค่าของผู้หญิงเอาไว้ เช่น รายการเกมโชว์ ผู้หญิงจะถูกสร้างภาพให้ดูไวกว่าผู้ชาย ในขณะที่ละครโทรทัศน์เกือบทุกเรื่องจะปลูกฝังเรื่องการมีครอบครัว เป็นสิ่งที่จำเป็นของผู้หญิงซึ่งอันที่จริงแล้ว ชีวิตผู้หญิงจะดีขึ้นและมีอิสระ หากหลุดพ้นจากครอบครัวที่มีระบบพ่อเป็นใหญ่ได้

- กลุ่มสตรีนิยมแนวยุคหลังสมัยใหม่ (Post Modern Feminism)

นักสตรีนิยมกลุ่มนี้ไม่สนใจ รวมถึงไม่เชื่อว่ามีอะไรที่เป็น “ความเป็นจริง” (reality) เพราะความเป็นจริงล้วนแล้วแต่เป็นการประกอบสร้าง โดย Beauvoir อธิบายว่าภายใต้สังคมที่มีความไม่เท่าเทียมทางเพศดำรงอยู่นั้น มีแต่ผู้ชายที่ได้สถาปนา “ความเป็นตัวตน” แต่ผู้หญิงจะมีสถานภาพเป็นรองได้เพียง “ผู้อื่น” เท่านั้น และแนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งของ Beauvoir ที่ว่า “เราไม่ได้เกิดมาเป็นผู้หญิง หากทว่าได้กลายมาเป็นในชั้นหลัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยมกลุ่มนี้ว่า “ไม่มีอะไรที่เป็นผู้หญิงตามธรรมชาติ” เพราะ “ความเป็นผู้หญิงล้วนเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นมา” ดังนั้น แนวทางการวิจัยจึงสนใจด้าน การให้นิยามและการให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะ เช่น การให้นิยามความเป็นหญิง และเพศกรรม

ตัวอย่างงานวิจัยที่สำคัญได้แก่ งานวิจัยของ A.McRobbie (1996) ที่ศึกษานิตยสารวัยรุ่น Jackie ซึ่งเป็นนิตยสารที่มุ่งเน้นเรื่องความรักและเพศชาย ในขณะที่เดียวกันได้นำเสนอการล้อเลียนบรรทัดฐานทางสังคมต่างๆ ผลการวิจัย พบว่า มีการรื้อถอนความหมายเก่าของวัยรุ่นหญิง (ผู้หญิงกับเรื่องเพศไม่ใช่สิ่งคู่ควรกัน) และการให้ความหมายใหม่ไปพร้อมๆกัน คือ ความกล้าหาญและความมั่นใจทางเพศ และให้ถ้อยท่าหรือยกเลิกความเชื่อเดิมๆ

จากข้างต้น พบว่า กลุ่มสตรีนิยมแนวยุคหลังสมัยใหม่ (Post Modern Feminism) เป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจในการให้คำนิยามและการให้ความหมายต่อผู้หญิง ซึ่งเป็นการต่อสู้ในเรื่องความหมายและตัวตนของผู้หญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ ที่ต้องการศึกษาการแสดงตัวตนของผู้หญิงผ่านการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะทาง SMS ในรายการเล่าข่าว ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงใช้แนวคิดของกลุ่มสตรีนิยมแนวยุคหลังสมัยใหม่ (Post Modern Feminism) เป็นหลักในการใช้เป็นเครื่องมือพิจารณาและสรุปเนื้อหา SMS อีกทั้งประเมินผลการวิจัยและอภิปราย

2. ทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อสารเป็นตัวกำหนด (Communication Technology Determinism)

D.McQuail (1994) ได้ประมวลคุณลักษณะเด่นๆของแนวคิดกลุ่มทฤษฎีนี้เอาไว้ดังนี้
(กาญจนา แก้วเทพ, 2541: 114)

1. เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นพื้นฐานของทุกสังคม
2. เทคโนโลยีแต่ละชนิดจะเหมาะสมกับรูปแบบโครงสร้างทางสังคมแต่ละอย่าง
3. ขั้นตอนการผลิตและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
4. การปฏิบัติเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสารในแต่ละครั้งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมตามมาเสมอ

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในสังคม ซึ่งเมื่อเทคโนโลยีทางการสื่อสารได้เปลี่ยนแปลงไป จะทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบสังคมตามมาด้วย และเมื่อสื่อมวลชนนำเทคโนโลยีต่างๆมาใช้ จะส่งผลกระทบต่อคนในสังคมด้วยเช่นกัน ดังแนวคิดของ McLuhan ว่า เพียงแค่การเปลี่ยนตัวสื่อเท่านั้นก็จะสร้างผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับประสบการณ์ของมนุษย์แล้ว

ปัจจุบันการที่รายการเล่าข่าวได้นำ Interactive Media มาใช้ในรายการโดยให้ผู้ชมสามารถแสดงความคิดเห็นผ่าน SMS ซึ่งนักนิเทศศาสตร์ E.Rogers ได้ชี้ให้เห็นคุณลักษณะสำคัญของสื่อประเภท Interactive (สื่อใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์) ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ของมนุษย์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 3 ประการ ดังนี้

1. ลักษณะ interactive ของสื่อ

กล่าวคือ การโต้ตอบระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายนั้น จะมีอยู่เฉพาะการสื่อสารแบบเผชิญหน้าเท่านั้น เมื่อมีเทคโนโลยีสื่อกลาง เช่น โทรทัศน์หรือวิทยุ เข้ามาเกี่ยวข้อง จะทำให้ลักษณะ "การโต้ตอบอย่างฉับพลันทันที" หายไป แต่ในลักษณะสื่อใหม่ เช่น E-mail จะทำให้มิติด้านกาลและเทศะของการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไป เพราะบุคคลสามารถตอบโต้ได้อย่างฉับพลันทันที แม้ผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์

2. ลักษณะ individualize / Demassified

แต่เดิมสื่อมวลชนจะสร้างผู้รับสารเป็นแบบมวลชนขึ้นมา โดยทุกคนจะดูรายการเดียวกันในช่วงเวลาเดียวกัน แต่เมื่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีมากขึ้น ทำให้ผู้รับสารสามารถเลือกใช้ได้ตามกาลและเทศะที่ตนเองต้องการได้มากขึ้น โดยเฉพาะสื่อใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ หรือเคเบิลทีวี

3. ลักษณะ Asynchronous nature of new communication

ปัจจุบันการนำเสนอของสื่อมีลักษณะการนำเสนอแบบแยกเป็นส่วนๆ เช่น การให้ข่าวสารจะมาเป็นช่วงๆ ไม่มาเป็นการรายงานข่าวที่ต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งพบได้ในรูปแบบของรายการข่าวสั้นทุกชั่วโมง แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของสื่อในการเก็บรักษาข้อมูลและวิธีการทำงานที่รวดเร็วอีกด้วย

ในขณะที่นักคิดข้างต้นมองเทคโนโลยีต่อสังคมในแง่ชื่นชมยินดี แต่ H. Innis แห่งสำนัก Toronto มองว่า เทคโนโลยีมีความสัมพันธ์กับอำนาจ เพราะใครก็ตามที่มีอำนาจในการใช้และควบคุมเทคโนโลยี ผู้นั้นก็จะสามารถควบคุมอำนาจไว้ได้ทั้งหมด

ในงานวิจัยชิ้นนี้นำทฤษฎีนี้มาใช้ในการอภิปรายในด้านเทคโนโลยี SMS Interactive Media กับการใช้พื้นที่สาธารณะของผู้หญิงในรายการเล่าข่าวทั้ง 2 ประเภท และการอภิปรายด้านอำนาจของผู้หญิงผ่านเนื้อหาทาง SMS Interactive Media ได้อีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้แบ่งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ประเภท เพื่อความสะดวกในการอธิบาย และสนับสนุนการวิจัย ดังนี้

- ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะ หรือเวทีสาธารณะ

รัตนาวลี เกียรตินิยมศักดิ์ (2542) ทำการศึกษาเรื่อง มณฑลสาธารณะของการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์ใน www.sanook.com และ www.pantip.com พบว่า ลักษณะในมณฑลสาธารณะของการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์นั้น เป็นเวทีทางวัฒนธรรมที่มีประเด็นตามความสนใจของผู้อ่านและมีลักษณะเป็นชุมชนเสมือนที่ขนานไปกับโลกแห่งความเป็นจริง ทั้งนี้หน้าที่ของมณฑลสาธารณะนี้คือ การเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลสาธารณะ การสอดส่องดูแลสภาพแวดล้อม การกระตุ้นเร้าและผลักดันเพื่อพัฒนาผลประโยชน์แห่งชาติ การสร้างสายสัมพันธ์ การให้ความบันเทิงและช่องทางการสื่อสารต้องห้าม

ผลการวิจัยของรัตนาวลี ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงลักษณะของพื้นที่สาธารณะและมณฑลสาธารณะในสื่ออื่นๆ ในที่นี้คือสื่อกลางคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีความหลากหลายและมีความเสรีมากกว่าพื้นที่สาธารณะในสื่อโทรทัศน์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความแตกต่างในกระบวนการคัดเลือกข้อมูลซึ่งโทรทัศน์มีความเข้มงวดมากกว่า สื่อกลางคอมพิวเตอร์ซึ่งแทบไม่มีการคัดเลือกก่อนนำเสนอ นอกจากนี้การเป็นชุมชนเสมือนของพื้นที่สาธารณะทางคอมพิวเตอร์นั้น สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์การใช้พื้นที่สาธารณะของผู้หญิงทาง SMS ได้ว่ามีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่ง SMS ทางรายการเล่าข่าวจนเกิดเป็นชุมชนเสมือนขึ้นมาหรือไม่

กอบพงษ์ กุณฺธิยะ (2545) ทำการศึกษาเรื่อง การตอบปัญหาเรื่องเพศศึกษาของสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นเวทีสาธารณะ ซึ่งศึกษาการนำเสนอเรื่องเพศศึกษาในเวทีสาธารณะของสื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์และสื่ออินเทอร์เน็ต ผลของงานวิจัยชิ้นนี้ ได้ข้อสรุปที่แตกต่างจากแนวคิดในอดีต กล่าวคือ จากผลการศึกษาในประเด็น ของเพศภาวะ (gender) และกิจกรรมการสื่อสารที่พบในเวทีสาธารณะ พบว่า ในสื่อโทรทัศน์และสื่อหนังสือพิมพ์นั้น เพศหญิงที่ยังไม่มีครอบครัวได้เข้ามาสื่อสารปัญหาทางเพศมากที่สุด และหญิงรักต่างเพศได้เข้ามาสื่อสารในสื่ออินเทอร์เน็ตมาก ทั้งนี้ เนื่องจากในโลกจริงนั้นผู้หญิงถูกปิดกั้นในเรื่องเพศ เพราะถือเป็นเรื่อง

ของผู้ชายเท่านั้น ในโลกจินตนาการทางสื่อผู้หญิงจึงเข้าไปใช้พื้นที่นี้อย่างเต็มที่เพราะเป็นการสื่อสารที่ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยตัว และไม่ใช้การสื่อสารแบบตัวต่อตัวเหมือนในโลกความเป็นจริง

ผลการวิจัยของกอบพงษ์มีประโยชน์อย่างมาก เพราะทำให้เห็นว่าในเวทีสาธารณะของสื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์และสื่ออินเทอร์เน็ตในด้านเพศศึกษา ซึ่งมีแนวคิดดั้งเดิมว่าเป็นพื้นที่ของเพศชายนั้น ปัจจุบันเพศหญิงได้ก้าวเข้ามาใช้พื้นที่นี้มากกว่าเพศชาย แม้จะเป็นเพียงในฐานะผู้สงสัย ที่เข้ามาถามปัญหาทางเพศก็ตาม

วิเศษ สุจินพรัหม (2544) ทำการศึกษาเรื่อง การเคลื่อนไหวในพื้นที่สาธารณะของเพศหญิงในการจัดการป่าชุมชน จังหวัดลำพูน เป็นการศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดทางสังคมวิทยา พบว่า ผู้หญิงได้เข้ามามีบทบาทในการเคลื่อนไหวเรื่องป่าชุมชน โดย ผู้หญิงจะเคลื่อนไหวในสถานที่ที่เป็นของเขตของตนทั้งการเคลื่อนไหวในชุมชนและนอกชุมชน โดยผู้หญิงเข้าไปแสดงตนเป็นแม่บ้านอนุรักษ์ชุมชนและผู้ควบคุมงบประมาณเครือข่ายการเรียนรู้ป่าชุมชน ผลจากการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะทาง SMS ได้ ว่าเมื่อผู้หญิงได้ก้าวเข้ามาต่อสู้ในพื้นที่สาธารณะในโลกจินตนาการนั้น ผู้หญิงจะแสดงบทบาทเหมือนการต่อสู้ในโลกจริงหรือไม่

ศศิธร ศิริประเสริฐกุล (2545) ทำการศึกษาเรื่อง การปิดกั้นผู้หญิงเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ โดยทำการศึกษาภาคสนามกับผู้หญิงที่มีตำแหน่งระดับผู้บริหาร เพื่อค้นหาอุปสรรคของการก้าวขึ้นตำแหน่งและการถูกปิดกั้น จากการศึกษาพบว่า ผู้หญิงถูกปิดกั้นในการเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะในด้านการงานซึ่งเป็นพื้นที่ของผู้ชายและมีระบบแนวความคิดชายเป็นใหญ่ ทั้งนี้การเข้าไปในพื้นที่ของผู้หญิงนั้นเป็นไปในลักษณะของผู้มาเยือน ไม่สามารถแสดงความเป็นเจ้าของพื้นที่ที่ได้ กล่าวคือ ผู้หญิงถูกเลือกให้ทำงานในตำแหน่งงานที่ไม่สูง และไม่มีความสำคัญนัก เช่น งานเอกสาร เนื่องจากเหตุผลว่าผู้หญิงมีความละเอียดอ่อนและสามารถทำงานประเภทนี้ได้ดีกว่าผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงไม่คาดคิดถึงตำแหน่งในที่สูงขึ้น เช่น ผู้บริหาร และเมื่อใดก็ตามที่ผู้หญิงไม่อยู่ในที่ที่จัดวางไว้ให้ มาตรการขั้นสุดท้ายของการลงโทษทางสังคม คือการข่มขืนทางร่างกาย

จากงานวิจัยชิ้นนี้พบว่าในโลกจริงสังคมยังคงปิดกั้นไม่ให้ผู้หญิงเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้พื้นที่สาธารณะของผู้หญิงทาง SMS ได้ว่าการใช้พื้นที่ในจินตนาการนี้ผู้หญิงถูกปิดกั้นการนำเสนอความคิดเห็นหรือไม่ อย่างไร

พรทิพย์ ลิ้มปิชัยโสภณ (2549) ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องผ่านรายการถึงลูกถึงคน ทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างการเล่าเรื่องที่ปรากฏในรายการถึงลูกถึงคน และศึกษาการสร้างปริณทลสาธารณะในสังคมไทยผ่านรายการเล่าข่าว จากการศึกษาพบว่า รายการถึงลูกถึงคนได้มีการเปิดโอกาสให้มีประเด็นการสนทนาที่หลากหลาย คลอบคลุมเนื้อหาที่เป็นประเด็นการถกเถียง โดยเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยถกเถียง ได้แย้งและสอบถามข้อมูล เพื่อคลี่คลายปัญหาให้กับประชาชน แต่ทั้งนี้ รายการถึงลูกถึงคนไม่สามารถเกิดเป็นมณฑลสาธารณะได้อย่างแท้จริง เพราะรายการโทรทัศน์เป็นขององค์กรสื่อมวลชนขนาดใหญ่ ซึ่งยังคงเกี่ยวข้องกับระบบของตลาดและรัฐ จนไม่สามารถเป็นพื้นที่อิสระทางความคิดได้อย่างเต็มที่

จากงานวิจัยชิ้นนี้ สามารถนำมาใช้เป็นต้นแบบในการวิเคราะห์การใช้พื้นที่สาธารณะของผู้หญิงทาง SMS ในรายการเล่าข่าวได้ ว่าการแสดงความคิดเห็นของเพศหญิงทาง SMS นั้นสอดคล้องอย่างไรกับประเด็นด้านมณฑลสาธารณะของฮาเบอร์มาอย่างไร

- ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษากับเพศ

พิชญ บางเขียว (2539) ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาภาพลักษณ์ของหญิงและชายจากคำกริยาและคำวิเศษณ์ในภาษาไทย ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า ภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ชัดเจนจะปรากฏทางลักษณะรูปร่างหน้าตาที่เน้นความสวยงาม ลักษณะคำพูดที่สะเทือนใจ เช่น การด่า การนินทา หรือการพูดประจบเอาใจ รวมทั้งการแสดงท่าทาง ใส่จริตเพื่อดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้าม และภาพลักษณ์ชายที่ชัดเจน จะปรากฏทางลักษณะรูปร่างที่เน้นความแข็งแรง ลักษณะกล้าหาญ ความมีอำนาจ ลักษณะคำพูดที่ก้าวร้าว ไม่สุภาพ หรือส่อทางขู่สาว ลักษณะท่าทางหรือความประพฤติที่สื่อไปในทางเพศ มีนิสัยรักสนุก และชอบดื่มสุรา

ตระหนักจิต ทองมี (2545) ทำการศึกษาเรื่องการแปรการรับรู้เพศลักษณะหญิงและเพศลักษณะชายในความหมายของคำกริยาและคำวิเศษณ์ในภาษาไทย ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า มโนทัศน์ที่เกี่ยวกับคำแสดงเพศลักษณะต้นแบบของคำแสดงเพศลักษณะหญิงมีลักษณะหน้าตาที่สวยงามและจิ้มลิ้ม รูปร่างอ่อนแอ อาการมีบุตร อาการร้องกรี๊ด อากาการพูดจาอ่อนหวาน อากาการตกแต่งใ้เหงาม อากาการแสดงความเคารพ อากาการนุ่งผ้า อากาการอ่อนช้อย อากาการเอียงอาย การแสดงอารมณ์โดยการงอน ส่วนมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับคำแสดงเพศลักษณะต้นแบบของคำแสดงเพศลักษณะชาย มีลักษณะหน้าตาหล่อ และคมสัน รูปร่างแข็งแรง พูดจาทะลวง พฤติกรรมที่กล้าหาญ เข้มแข็ง ดื้อสุรา เจ้าสำราญ ลามก แสดงออกทางเพศลักษณะเจ้าชู้ พูดเกี้ยวพาราสี การถูกตัวเพศตรงข้าม

จากงานวิจัยข้างต้น จะนำมาใช้ประกอบเกณฑ์ในการวิเคราะห์แยกเพศ ผู้ส่ง SMS ผ่านรายการเล่าข่าวทางโทรทัศน์ ซึ่งเป็นขั้นตอนในการวิเคราะห์ปริมาณการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะของเพศหญิง ทาง SMS ในรายการเล่าข่าวทั่วไปและรายการเล่าข่าวสำหรับสตรี

- ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหญิง ชายกับรายการโทรทัศน์

กาญจนา แก้วเทพ และสายสุรี จุติกุล (2543) ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์รายการโทรทัศน์โดยใช้ แนวคิดเรื่องบทบาทหญิง-ชาย โดยทำการศึกษารายการข่าวโทรทัศน์ และรายการทอล์คโชว์หรือวาไรตี้ ซึ่งผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ (gender related) พบว่า ปริมาณเนื้อหาของรายการเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับทั้งสองเพศ แต่ยังมีเนื้อหาในประเด็นสตรีค่อนข้างน้อย ในขณะที่รายการข่าวทางโทรทัศน์ มีประเด็นด้านสตรีน้อยมาก ซึ่งเป็นเพราะกลุ่มผู้หญิงที่อยู่ในโลกความเป็นจริง ไม่ได้เข้าไปยืนในตำแหน่งสำคัญของสังคม

งานวิจัยชิ้นนี้มีอิทธิพลอย่างมากโดยเฉพาะแรงบันดาลใจต่อการศึกษาด้านพื้นที่สาธารณะ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้มีข้อเสนอแนะว่า แม้ว่าการนำเสนอของรายการโทรทัศน์จะมีความไม่สมดุลในการนำเสนอผู้ที่เป็นข่าวหญิงน้อยกว่าผู้ชาย แต่ทว่า “รายการข่าวสามารถขยายพื้นที่ว่างให้แก่ผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ ในฐานะผู้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ... และที่สำคัญคือทำให้พื้นที่สาธารณะเช่นรายการข่าวได้เป็นเวทีสำหรับคนทุกเพศอย่างแท้จริง” ซึ่งในงานวิจัยเรื่อง กระบวนการใช้พื้นที่สาธารณะของหญิง ใน SMS Interactive Media นี้จะเป็นการทดสอบได้

ว่า เมื่อพื้นที่สาธารณะในรายการเล่าข่าวได้กำเนิดขึ้น มีการขยายพื้นที่ว่างให้กับผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะได้จริงหรือไม่

นันทกา สุธรรมประเสริฐ (2549) ทำการศึกษาเรื่อง ความเป็นแม่บ้านและการบริโภคสื่อแนวข่าวสาร โดยทำการวิเคราะห์ทั้งการสัมภาษณ์จากกลุ่มแม่บ้านและวิเคราะห์เนื้อหารูปแบบการเล่าข่าวที่แม่บ้านบริโภค พบว่า ความเป็นแม่บ้านมีความสัมพันธ์กับลักษณะพฤติกรรมการบริโภครายการเล่าข่าว เพราะรูปแบบเล่าข่าวนั้นทำให้แม่บ้านเข้าใจในประเด็นข่าวได้มากกว่า อีกทั้งการนำเสนอโดยการสอดแทรกความบันเทิงของพิธีกรและความน่าเชื่อถือของพิธีกร ทำให้แม่บ้านนิยมบริโภคสื่อแนวเล่าข่าวสาร ซึ่งมีความสอดคล้องกับรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวันซึ่งต้องทำงานบ้านตลอดเวลา ไม่สามารถนั่งอยู่กับที่และตั้งสมาธิมาก ๆ ได้ นอกจากนี้ผู้หญิงจะดูรายการข่าวผ่านแว่นขยายแบบละคร จึงสนใจปัญหาความขัดแย้งเรื่องการเมืองมากเป็นพิเศษ จากงานวิจัยชิ้นนี้ ทำให้ทราบถึงความนิยมของผู้หญิงที่มีต่อรายการเล่าข่าวซึ่งเอื้อต่อการวิเคราะห์ข่าวในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นทาง SMS ของเพศหญิงนอกจากนี้แนวคิดเรื่องการเมืองข่าวผ่านแว่นขยายสามารถนำมาวิเคราะห์เนื้อหาการแสดงความคิดเห็นทาง SMS ของเพศหญิงได้ดี

- ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านภาพสะท้อนสตรีกับสื่อมวลชน

งานวิจัยภาพสะท้อนของสตรีนั้นเป็นการศึกษาผู้ส่งสารหรือผู้ผลิตว่า ได้ทำการประกอบสร้างภาพของสตรีในสังคมผ่านช่องทางสื่อมวลชนต่างๆอย่างไร กล่าวคือ เป็นการประกอบสร้างจากสื่อมวลชน ซึ่งส่งผลต่อแนวคิดและการเรียนรู้ความเป็นผู้หญิงให้กับคนในสังคมได้ โดยทำการศึกษาจากงานวิจัยต่างๆ ดังนี้

อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี (2533) ทำการศึกษาเรื่อง คอลัมน์ตอบปัญหาชีวิตในนิตยสารในการสะท้อนบทบาทและสถานภาพของสตรีไทย ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการศึกษาเป็น 2 ช่วง คือ พ.ศ. 2494 - 2516 และ พ.ศ. 2517 - 2530 โดยใช้เหตุการณ์ 14 ต.ค. 16 เป็นเกณฑ์ พบว่า ในช่วงหลังสตรีเริ่มมีเสรีภาพมากขึ้นและเริ่มการเปิดเผยต่อฝ่ายตรงข้ามตามแนวคิดชาวตะวันตก อีกทั้งงานวิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่าแม้ว่าจะผ่านมา 29 ปี หรือ แม้จะมีเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่เรียกว่า 9 ตุลา 16 แต่ผู้หญิงในสังคมไทยยังไม่ได้รับความเท่าเทียม และ ยังถูกละเลยเรื่องสิทธิอยู่ กรอบแนวคิดเรื่องพื้นที่ของผู้หญิงควรอยู่ในบ้านนั้น เห็นได้ชัดจากปัญหาที่ถามส่วนมากเป็นปัญหาเรื่องครอบครัวและความรัก

ปัญจมา รักแตงาม (2538) ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์รายการโทรทัศน์สำหรับสตรี ในปี 2537 พบว่า รายการส่วนใหญ่มีนำเสนอภาพลักษณ์ใหม่ของกลุ่มสตรีชนชั้นกลางมากที่สุด โดยมุ่งประเด็นไปที่เรื่องอาชีพและการงาน กับสุขภาพและความงาม โดยมีได้เน้นการสร้าง ความเท่าเทียมระหว่างเพศ นอกจากนี้การวิจัยชิ้นนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อพัฒนาสตรี ออกเป็น 3 ระดับ คือ

- ด้านคุณลักษณะส่วนตัวของสตรี (ระดับตนเอง) ประกอบด้วยหัวข้อเรื่อง

1. อาชีพและแรงงาน
2. สุขภาพและความงาม
3. บุคลิกภาพ การแต่งกาย
4. แนวคิดการดำเนินชีวิต
5. การประดิษฐ์
6. การศึกษา
7. การดูแลบ้าน งานครัว
8. การป้องกันตนเอง
9. สิทธิสตรี

- ด้านชีวิตและครอบครัว (ระดับครอบครัว) ประกอบด้วยหัวข้อเรื่อง

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว
2. ความสัมพันธ์ระหว่างคู่รัก

- ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม (ระดับโลกภายนอก) ประกอบด้วยหัวข้อเรื่อง

1. การเมือง	9. กิจกรรมและวัฒนธรรมวัยรุ่น
2. เศรษฐกิจและธุรกิจ	10. ท่องเที่ยว
3. สังคม	11. อาหาร
4. ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี	12. การเกษตร
5. ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	13. คนพิการ
6. วิทยาศาสตร์และการแพทย์	14. สัตว์เลี้ยง
7. เทคโนโลยี	15. ข้อมูลข่าวสาร
8. บุคคลและวงการบันเทิง	

จากข้อมูลข้างต้น สามารถแบ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ (ระดับโลกภายนอก) และพื้นที่ส่วนตัว (ระดับตนเองและครอบครัว) สอดคล้องกับการแยกเพศในการใช้พื้นที่สาธารณะทางสังคมว่า ผู้หญิงเป็นผู้ที่อยู่ในบ้าน ในขณะที่ผู้ชายเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะ “Women’s place is at home, Man’s place is Public” (กาญจนา แก้วเทพ, 2549: 572) ซึ่งการแยกวิเคราะห์เนื้อหาข้างต้นนี้ มีความสำคัญต่อการแยกประเด็นเนื้อหา SMS เพื่อการวิเคราะห์รูปแบบการแสดงความคิดเห็นของผู้หญิงต่อการใช้พื้นที่สาธารณะผ่าน SMS ในรายการเล่าข่าว

พิมพ์ประกาย ไชยมาลา (2545) ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของรายการโทรทัศน์สำหรับสตรีกับการพัฒนาสตรีไทย พบว่า รายการโทรทัศน์สำหรับสตรีนั้นเป็นไปเพื่อการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมแนวคิดความเป็นแม่และเมีย มากกว่าเป็นไปเพื่อพัฒนาสตรีไทย แม้ผู้ผลิตจะมีการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ผู้หญิงให้เป็นชนชั้นสูงมากขึ้น แต่ก็ยังเป็นไปเพื่อตอบสนองของผู้ชายและครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่าในขณะที่รายการโทรทัศน์นำเสนอการพัฒนาสตรีในแนวทางชนชั้นสูง การใช้ชีวิตนอกบ้านบ้านที่มีบุคลิกแต่กลุ่มที่มีโอกาสได้ชมกลับกลายเป็นแม่บ้านที่ไม่เข้ากิจกรรมทางสังคม การชมรายการจึงเป็นแค่เติมเต็มชีวิตภายนอกที่ขาดหาย มากกว่าการนำไปใช้

จากงานวิจัยข้างต้นทั้ง 3 ชิ้น พบว่า การนำเสนอภาพสตรีของรายการโทรทัศน์ต่างๆนั้น ตอกย้ำแนวคิดเรื่องการแบ่งแยกพื้นที่ของกลุ่มสตรีนิยม โดยสื่อต่างๆทั้งนิตยสารและสื่อโทรทัศน์ได้ ตอกย้ำแนวความคิด “ที่ของผู้หญิงจะอยู่ภายในบ้าน และที่ของผู้ชายจะอยู่นอกบ้าน” (women's place is at home, man's place is in public) ผ่านเนื้อหาในการนำเสนอ ซึ่งผลจากงานวิจัยนี้มี ประโยชน์ในการเปรียบเทียบกับพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่นี้ว่า เมื่อเพศหญิงสามารถสร้างบทบาทได้ เองนั้น เพศหญิงจะแสดงบทบาทอย่างไรต่อพื้นที่นี้

หัสญา หาสิตะพันธุ์ (2542) ทำการศึกษาเรื่อง ภาพสะท้อนสตรีในสื่อเวลาดิจิทัล โดยศึกษาจากการป้อนคำสำคัญ (key word) ผ่านทางระบบสืบค้นข้อมูล พบว่า ภาพของสตรีไทย ที่ปรากฏเป็นส่วนใหญ่นำเสนอในเชิงลบมากที่สุด โดยปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ที่นำเสนอธุรกิจทาง เพศ และภาพลามกอนาจาร นอกจากนี้ในเว็บไซต์จัดหาคู่ ก็สะท้อนภาพการดูถูกเหยียดหยามหรือ การมุ่งเปลี่ยนสตรีเป็นเสมือนสินค้า

จากงานวิจัยชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมและการถูกกดขี่ของเพศหญิง ซึ่งมีให้ เห็นในทุกสังคมแม้ในสื่อเวลาดิจิทัล ที่ถือเป็นสื่อเสรีและเป็นสื่อที่มีการแบ่งแยกความเป็นเพศ หญิงและชายน้อยกว่าสื่ออื่นๆ ซึ่งผลที่ได้รับนี้จะนำมาใช้ในการเปรียบเทียบเนื้อหาในพื้นที่ สาธารณะว่ามีความไม่เท่าเทียมและการถูกกดขี่ของเพศหญิงหรือไม่

กรอบแนวคิด (Framework)

